

Dunay Pál

A Genfi Biztonságpolitikai Központ

Az 1980-as évek közepén tartósan megbetegedett az egyetlen olyan svájci katonai szakértő, aki jól értett a bizalomerősítő intézkedésekhez. Ebben az időszakban folytak azok a tárgyalások, amelyek végül 1986 szeptemberében az EBEÉ keretében a stockholmi bizalom- és biztonságerősítő intézkedésekről szóló dokumentum elfogadásához vezettek. Jörg Zumstein vezérkari főnök felismerte annak abszurditását, hogy nem alapulhat a tárgyra vonatkozó svájci katonai szakértelem egyetlen személyen, s magához rendelte a védelmi szektor egyik ifjú munkatársát. Megbízta azzal, találjon ki valamilyen képzési formát annak érdekében, hogy még egyszer ne állhasson elő hasonló helyzet, s bővüljön a svájci védelempolitikai szakértői bázis. A fiatal munkatárs, Dr. Theodor Winkler, a genfi *Graduate Institute of International Studies* Európa-szerte ismert professzorához, *Curt Gasteyer*hez fordult, s 1986 őszén Genfben megkezdődött a képzési tanfolyam. Az első kilenc hónapos kurzust hat fiatal, kivétel nélkül svájci köztisztviselő végezte el. Három évig csak svájciak vettek részt a képzésben, majd a kör előbb más semleges (ma inkább el nem kötelezett) európai országok felé nyílt meg. A kelet-nyugati konfliktus vége pedig ott találta azt a képzési keretet, ami tökéletesen alkalmas lehetett arra, hogy az egységesülni látszó Európa biztonságpolitikai eszmecseréinek, ismeretátadásának egyik fóruma legyen.

A tanfolyam tíz évig, 1996-ig folyt a fent említett genfi intézetben. A további fejlődésnek azonban intézményi korlátai voltak.

A tanterem legfeljebb húsz hallgatónak biztosíthatott helyet. A kurzussal pedig másfél státusban lévő oktató foglalkozott, a többiek a *Graduate Institute* professzorai közül kerültek ki, valamint vendégelőadók voltak. A változás akkor következett be, amikor a Svájci Államszövetség 1995-ben úgy döntött, hogy létrehozza a Genfi Biztonságpolitikai Központot (*Geneva Centre for Security Policy – GCSP*). Az alapítvány alapító okiratát 1995. december 19-én tucatnyi állam és a genfi kanton képviselője írta alá. Az aláírók között ott volt Magyarország képviseletében a Honvédelmi Minisztérium akkori védelempolitikáért felelős helyettes államtitkára, Tóth Tibor. Az intézmény élén az immáron 35 részt vevő állam képviselőit tömörítő Tanács áll. A Tanács elnöke, a francia François Heisbourg, aki egyben az IISS (*International Institute for Strategic Studies*) Tanácsának is elnöke. Az igazgatót a svájci kormány nevezi ki. Az intézet élén jelenleg Fred Tanner áll, aki 1997 és 2006 között a GCSP igazgatóhelyetteseként dolgozott. Három elődje svájci diplomata volt, akik közül ketten ma országuk nagyköveteként szolgálnak.

Svájc a kilencvenes évek közepén nézett szembe azzal a kihívással, miként járuljon hozzá a NATO Békepartnerségi Programjához, amihez az ország politikai elitjének túlnyomó többsége – csakúgy, mint a közigazgatás felső vezetése – csatlakozni kívánt. Tekintettel Svájc hagyományos semlegességére, nyilvánvaló volt, hogy a hozzájárulás nem hadgyakorlatok

vendégül látásából vagy kiterjedt hadműveleti együttműködésből fog állni. A frissen létrejött GCSP így lett – magától értendően – a svájci hozzájárulás része. Ebből következett egyebek mellett az is, hogy a költségvetés túlnyomó részét a svájci állam – közelebbről a védelmi és a külügyminisztérium – fedezi. A tanfolyamokon való részvétel ingyenes, sőt a rászoruló államok polgárai költségeik fedezésére ösztöndíjban részesülnek.

Tizenkét év változásai

A Genfi Biztonságpolitikai Központ, mint oktatási intézmény 1996 nyarán kezdte meg tevékenységét. Munkája kezdetben a 11. évébe lépett kilenc hónapos *nemzetközi biztonságpolitikai tanfolyam (International Training Course in Security Policy – ITC)* köré szerveződött, amit hamarosan a három hónapos *európai biztonságpolitikai tanfolyam (European Training Course in Security Policy – ETC)* egészített ki. Három évvel később indult az ugyancsak három hónapos *új biztonsági kérdésekkel foglalkozó tanfolyam (New Issues in Security Course – NISC)*. Mindmáig ez a három tanfolyam adja az oktatás gerincét, amit ma már évente mintegy harminc rövid kurzus egészít ki. Ezeket igény alapján szervezi a GCSP részben Genfben, részben más helyszíneken Mauritániától és Malitól Albániáig és Jordániáig. A rövid kurzusok költségeit azonban egyre gyakrabban nem a GCSP költségvetése biztosítja, hanem a kurzust „meghívó/megrendelő” fél vagy Svájc fedezi. Elegendő itt csupán az Öböl-menti országok kutatóközpontjának (*Gulf Research Council*) kérésére szervezett három tanfolyamra gondolni, illusztrálандó az előbbi modellt, vagy az iraki diplo-

maták továbbképzésére emlékeztetni az utóbbi finanszírozási módszer jelzésére.

Amikor a GCSP elindult, a nemzetközi biztonság másról szólt, mint manapság. A hidegháború utáni időszakban éltünk, a fenyegetések forrásai bizonytalanok voltak. A globális biztonságban még kevésbé volt központi a terrorizmus fenyegetése, az energia- és élelmiszerbiztonság, kevésbé volt prominens a klímaváltozás. A Közel-Kelet még csak várt a második intifádára, India globális felemelkedésére pedig senki sem kötött volna fogadást. Az európai biztonságban Európán belüli fenyegetések jóformán jelen sem voltak, Oroszország gyengeségétől inkább tartottunk, mint erejétől, a jugoszláv térség háborúi éppen csak eljutottak a daytoni megállapodáshoz, nem létezett a közös európai biztonság- és védelempolitika, a nézetkülönbségek Európa és az Egyesült Államok között pedig könnyen kezelhetőnek látszottak. A tanfolyamok is ezt a biztonság-szemléletet tükrözték.

A program folyamatos hozzáigazítása a változó igényekhez – részben a nemzetközi biztonság változó tematikája, részben a tanfolyamon résztvevők összetételének változása nyomán – az elmúlt években elkerülhetővé tette, hogy valamikor szükségessé váljék a programok radikális felülvizsgálata. Köztudott, hogy a svájciak nem nagyon szeretik a „forradalmakat” és a válságokat, s szinte mindenáron törekednek azok elkerülésére. Az viszont irigylésre méltó, ahogy ezt elérik. Gondos tervezés, időnként a végtelenségig tartó konzultációk, az elért megállapodások pontos végrehajtása (nem pedig aláírása vagy olyan álságos ígéretek megtétele, amelyek valóra váltásában azok sem bíznak, akik ígérgetnek) biztosítja, hogy évekre előre megjósolhatók azok a feltételek, amelyek között egy ilyen intézmény működik.

Mit tanítunk?

Az általában 33 oktatási hétből álló ITC három szemeszterre oszlik. Az első (októbertől decemberig) a nemzetközi kapcsolatok között helyezi el a nemzetközi biztonságot, betekintést ad a nemzetközi kapcsolatok elméleteibe, abba, hogy a hidegháború mennyiben befolyásolja a nemzetközi rendszert napjainkban, bemutatja a tömegtájékoztatás szerepét a nemzetközi rendszerben, három hetet szentel a konfliktuskezelés szakaszainak (megelőzés, békemissziók, konfliktust követő rehabilitáció), majd bemutatja a nemzetközi jog és a világgazdaság szerepét a nemzetközi biztonságban.

Az elméletekkel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a tanfolyam megpróbálja megértetni a résztvevőkkel, hogy minél inkább ragaszkodnak egyik vagy másik elmélethez, annál nehezebb lesz megmagyarázniuk bizonyos eseményeket vagy folyamatokat, mert az elméletek kivétel nélkül egyes tényezőket hangsúlyoznak (túlhangsúlyoznak?) mások kárára. A hidegháború hatása mindig is szerepelt a napirenden. Eleinte azért, mert még jelentős volt a korszak hatása. Néhány év szünetet követően azért tartottuk fontosnak, hogy visszatérjünk a témához, mert ma már a tanfolyam résztvevőinek sok esetben nincsenek felnőttkori emlékei arról a korszakról, ami, ha nem is a világpolitikában, de a percepciókban és a meghatározó szereplők gondolkodásában tovább él. (Elég csak annyit említeni, hogy a 2007–2008-as tanfolyam 25 éves örmény diplomata résztvevője nyolc esztendő volt akkor, amikor a Szovjetunió felbomlott.)

A januártól márciusig tartó második szemeszter az euroatlanti térség biztonságát mutatja be, beleértve a kontinens perifériáit.

Ma azonban másról szólnak ezek a hetek, mint másfél évtizeddel ezelőtt. Mindenekelőtt a térség biztonsági problémái egy olyan kurzus keretében, amely a nemzetközi biztonságot globálisan és minden aspektusra kiterjedően fogja fel, kevésbé prominensek, mint voltak. Ezen túlmenően több szó esik Európa és az Egyesült Államok hozzájárulásáról a globális folyamatokhoz, mint a kontinens saját biztonsági problémáiról. Ebben az időszakban beszélünk Kelet-Közép-Európa, a Nyugat-Balkán és a volt Szovjetunió térségének helyzetéről is. Az EU új tagjairól azonban jóformán alig esik szó, tekintet nélkül arra, hogy az átalakulás cikcakkjai ezt esetleg indokolnák. Az Oroszországgal foglalkozó hét pedig ma újra a program legizgalmasabb részei közé tartozik. Vélemények és feltételezések, gyakran pedig előítéletek csapnak össze az osztályban.

A március második felétől júniusig tartó kurzus új és globális biztonsági kérdésekkel foglalkozik. Alapvetően két részre osztható: a nemzetközi biztonság egyes fő fenyegetéseinek bemutatására, illetve az Európán kívüli térségek elemzésére. Az előbbi körbe tartozik a non-prolifерáció, a terrorizmus, a szervezett bűnözés és a belbiztonság, az utóbbiban pedig a hangsúly a Közel- és a Távol-Keleten, valamint Afrikán van.

A képzés valamivel több mint fele előadók által tartott előadásokból áll. A program másik fele a hallgatók aktivitására épül, akik minden héten mintegy 70–100 oldal kötelező irodalmat olvasnak el, amit az ennek szentelt szemináriumon vitatnak meg. A csoportokban tartott szemináriumokon a résztvevők referátumokat tartanak, amelyeket aztán a csoport megvitát. A résztvevők a szemináriumokon aktuális világpolitikai eseményeket elemeznek, a hetet záró szemináriumon pedig közösen vitatják meg a nyitva maradt kérdéseket.

Annak ellenére, hogy 33 oktatási hét és mintegy 730 tanteremben töltött óra rengetegnek tűnik, mégis vannak témák, amelyeket nem sikerül bezúfolni a mindenki számára kötelező tanrendbe. Ezért szentel a kurzus két hetet (egyét az ETC-vel, nem egészen egyet pedig a NISC-vel együtt) választható elemeknek. Ezek között szerepelnek olyan témák, mint az ötnapos katonai attaséképzés, a két napos multilaterális fegyverzetkorlátozási program, a biztonsági szektor reformjával, a Kaukázus biztonsági helyzetével, a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek megszerzésére törekvés közti összefüggéssel foglalkozó, valamint a nemzetközi biztonságban a vallás és ideológia szerepét bemutató elemek. Jövőre a hallgatók kezdeményezésére újabb elemekkel – mint például Latin-Amerika biztonságának áttekintésével – bővül a program.

Ugyancsak integráns része a programnak néhány kirándulás. A kurzus (az ETC-vel együtt) egy hétre minden évben Párizsba és Brüsszelbe látogat, míg a NISC Bécsset keresi fel. Az elképzelés mögött egyaránt meghúzódik a monotónia oldása, a tanteremből történő kimozdulás fontosságának felismerése, valamint az, hogy a résztvevők találkozzanak olyan előadókkal, akiket – például a NATO Katonai Bizottságának elnökét, több NATO főtitkár-helyettest vagy az EU kül- és biztonságpolitikai főképviselőjének néhány magas rangú munkatársát – nehéz volna rávenni genfi látogatásra. Ugyancsak fontosnak tartjuk, hogy a résztvevők lássák azokat a helyeket, ahol a tárgyalások zajlanak és a döntések születnek. Svájcban belül is van mit látni és tanulni. 2008 júniusában a tanfolyam hallgatói például a zürichi repülőtér biztonsági rendszerével ismerkedtek, egy másik kiránduláson pedig a genfi kanton rendőrfőnöke adott tájékoztatást a futball Európa Bajnokságra történő felkészülésről.

A képzésnek ugyancsak része évente mintegy hét gyakorlat, beleértve a tárgyalástechnikai és a tömegtájékoztatással való együttműködés elsajátítását segítő képzést, a válságkezelési gyakorlatot, a nemzetközi biztonság jövőbeni forgatókönyvei valószínűségének elemzését a tanfolyam végén éppúgy, mint egy természeti katasztrófa következményei kezelésének elsajátítását bemutató gyakorlatot.

Kik tanítanak?

Az oktatók egy részét a GCSP alkalmazta eleinte szakmai és személyes ismeretség alapján, majd pedig szakmai kiválasztási folyamat keretében. Ma már a megürülő oktatói helyeket a sajtóban és az interneten hirdeti meg a GCSP, és a jelentkezők közül a „rövid listára” kiválasztottakat előadás tartására és interjúra hívja a központ. A GCSP oktatói karába tartoznak olyanok is, akiket kormányuk küld, és ottlétük idejére fedezi a fizetésüket. Közöttük amerikaiak, britek, finnek, franciák, németek, svédok és – természetesen – svájciak voltak az elmúlt években, illetve vannak ma is. Túlnyomó többségük korábban hazájuk védelmi szektorában vagy diplomáciájában dolgozott, több esetben országának katonai akadémiáján tanító volt nagykövet vagy katonai attasé.

A közvetlenül alkalmazott oktatók száma továbbra is csekély, bár mostanság már eléri a tizet. Általában területük ismert szakértői. Elég talán Shahram Chubint, Peter Footot, Steven Hainest, Graeme Herdet, Khalid Kosert, Gustav Lindstromot, a korábbiak közül Vlagyimir Orlovot és Andrei Zagorskit, valamint W. Pal Sidhut és Thierry Tardyt említeni. Természetesen a fent említett tanfolyamok nem folyhatnának, ha csupán a kis létszámú oktatói karra hagyatkoz-

hatna a GCSP. A tanfolyamokon évente összesen több mint kétszáz vendégelőadó tart előadást, ami érthető módon hatalmas szervezőmunkával jár. A GCSP-nek az a törekvése, hogy a világ minden szegletéből megnyerje a legjobb szakértőket és szakembereket, aminek természetesen vannak gyakorlati korlátai. A nyelvi-kulturális homogenizáció miatt ma már jóformán meg sem kell kérdezni, megfelelő szinten tud-e a meghívott angolul. Mindennek ellenére az előadások mintegy harmadát brit és amerikai vendégelőadók tartják. Az elmúlt tizenkét esztendőben nyolc magyar előadó is tartott előadásokat a GCSP-ben. Csaba László, Gyarmati István, Iklódy Gábor, Inotai András, Martinusz Zoltán, Nagy Boldizsár, Nagy Zoltán és Valki László hozzájárulását nagyra értékelték a tanfolyamok résztvevői.

Kiket képez a GCSP?

A tanfolyamokra meghívott hallgatók összetételét eredetileg két fő megfontolás határozta meg:

1. a kelet-nyugati megosztottság meghaladása, az Európából és az Egyesült Államokból érkezett résztvevők közötti eszmecsere előmozdítása;

2. a nemzetközi biztonsággal foglalkozók széles köre közötti kölcsönhatás elősegítése. Az előbbi az segítette elő, hogy folyamatosan bővült azoknak az országoknak a köre, ahonnan a GCSP résztvevőket vár a tanfolyamaira. A kilencvenes évek első felében a részvétel előmozdítására a kelet-közép-európai új demokráciák és a volt Szovjetunió nyugati részén lévő utódállamok kaptak ösztöndíjat, ami később kiterjedt a Nyugat-Balkánra, Közép-Ázsiára és a Kaukázusra. Ezt a Közel-Kelet országainak bevonása követte. Természetes, hogy a nem-

zetközi biztonság globalizációja és annak felismerése, hogy Európa biztonságát is a kontinensen kívüli fejlemények befolyásolják, abba az irányba hatott, hogy a résztvevők köre is bővüljön. Napjainkban azonban már nem csupán újabb államok polgárainak bevonása van napirenden, hanem az is, hogy az Európai Unió új tagjai fokozatosan elvesztik a részvételüket korábban támogató ösztöndíjat. Meg kell érteni, hogy a svájci források ma már mások bevonásához kellene, még ha ezt fájdalmas veszteséggént élik is meg Magyarországon és másutt. Jó jel azonban az, hogy a 2007–2008-as tanfolyamra négy korábban ösztöndíjban részesült országból érkezett résztvevő – immáron ösztöndíj nélkül, hazájának finanszírozásában. Grúzia, Horvátország, Litvánia és Szlovákia hatóságai voltak azon a véleményen, hogy megéri a befektetés. Magyarország – támogatandó a részvételt a kilenc hónapos tanfolyamon – a 6. ITC-től a 19-ig részesült ösztöndíjban. A 23. ITC-n – félő, hogy utoljára – lesz ösztöndíjban részesülő magyar résztvevő. A honvédelmi és a külügyminisztérium rotáció alapján töltötte be a helyet. Megnyugtató, hogy közülük sokan máig is köztisztviselőként dolgoznak, s így van remény, hogy a tanfolyamon való részvételből közvetve hasznot húz az ország. A három hónapos tanfolyamokon jó esély van arra, hogy továbbra is lesznek magyar ösztöndíjasok.

Az összetétel változása eltérő hatást gyakorol a három hosszabb tanfolyamra. Az ITC esetében azzal járt, hogy rendkívül eltérő a résztvevők ismeretszintje egyes témákról. Nyilvánvaló, hogy egy német vagy belga hallgató összehasonlíthatatlanul többet tud az Európai Unió második pilléréről, mint pakisztáni hallgatótársa. Ugyanakkor azonban a Sierra Leone-i résztvevő nyilván rendkívüli tapasztalatokkal rendelkezik Afrikáról és a konfliktuskezelés szakaszairól. A résztvevők

körének változása okoz ugyan nehézségeket, de gazdagítja a résztvevők kölcsönös tapasztalatszerzését. Ennek ellenére a kilenc hónapos tanfolyam hallgatóinak nagy többsége továbbra is az euroatlanti térségből kerül ki. Ha azonban csak az előző tanfolyam (22. ITC, 2007–2008) résztvevőinek listáját nézzük, láthatjuk, hogy részt vettek hallgatók Dél-Koreából, Jordániából, Katarból, Pakisztánból és Sierra Leonéból.

A három hónapos ETC esetében valamilyen kétségesebb az Európán kívülről érkező hallgatók hozzájárulása. A tanfolyam tárgya az európai biztonság, ahol a távolról érkezett résztvevők elsősorban azért vannak jelen, hogy gyarapítsák saját ismereteiket, s kisebb az esély az aktív közreműködésükre. A három hónapos NISC esetében viszont a tanfolyam azzal nyerte el természetes létezési formáját, hogy a hallgatók többsége nem Európából érkezik. A részt vevő országok jegyzéke Burunditól Szingapúrig, Vietnamtól a Palesztin Hatóságig terjed.

A fent említett másik megfontolás szerint a tanfolyamok azt kívánják elősegíteni, hogy a nemzetközi biztonságot formáló, különböző hátterű szakemberek, mindegyikük három csoport: diplomaták, katonatisztek és a védelmi szektor polgári alkalmazottai eszmét cserélhessenek. Mivel azonban a nemzetközi biztonságot befolyásoló tényezők megváltoztak, a résztvevők körének is változnia kellett. A kapuk mind szélesebbre nyíltak a belbiztonsági szakértők előtt. Rendőrtisztek, ügyészek, határőrtisztek jelentek meg a résztvevők között. Közülük sokan rendelkeztek különlegesen értékes nemzetközi tapasztalatokkal, szolgáltak nemzetközi misszióban (pl. Mitrovicában), részt vettek a Délkelet-Európai Együttműködési Kezdeményezés (SECI) munkájában, vagy éppen rendőrfőnök-helyettesként viselt felelősséget egy hatalmas város, Karacsi közbiztonságáért.

Évek teltek el, amíg a különféle hátterű csoportok összecsiszolódtak, s ezért a sikerért is minden esztendőben újra és újra meg kell küzdeni.

Merre tovább, GCSP?

A GCSP az elmúlt tizenkét évben hosszú utat tett meg. A dolgozók száma 50–55 közé emelkedett, még ha ez azzal is járt, hogy a három hosszú tanfolyamért felelős és abban közreműködő oktatók aránya viszonylag csökkent. Ennek ellenére az oktatók túlnyomó többségének a jelenlegi munkateher mellett is jut ideje arra, hogy kutasson. Erre pedig nagy szükség van. Egyrészt azért, mert nehéz magas színvonalon oktatni anélkül, hogy a téma fejlődését, jövőbeni tendenciáit behatóan ismerje az oktató. Ugyancsak fontos azért, mert a GCSP nem lesz képes kiváló oktatókat megnyerni, ha nem biztosítja számukra a kutatás lehetőségét és feltételeit. Egyebek mellett azért sem, mert ma már nem olyan a világ, hogy egy oktató elkezd dolgozni egy intézményben, majd évtizedek múltán ugyanonnan megy nyugdíjba. Azok, akik ma a GCSP oktatói karának magvát képezik, túlnyomórészt a negyvenes éveikben járnak, és többnyire az akadémiai életben fogják folytatni karrierjüket. Meg kell említeni azt is, hogy a GCSP oktatóinak kutatói hitelessége hozzájárul ahhoz is, hogy aktív résztvevőként vehessenek részt kutatási területek konferenciáin. Ez rendkívül fontos azért is, mert meg kell találnunk egyes területeken azokat a feljövőben lévő kollégákat, akiket vendégelőadóként vagy más módon köthetünk majd a GCSP tevékenységéhez.

Az oktatási programok adaptálása a megváltozott körülményekhez jól sikerült. Figyelmet kell azonban fordítani a tágabb politikai környezetre annak érdekében,

hogy reális képet fessünk a jövőről. Svájc politikai és anyagi támogatása továbbra is a legfontosabb előfeltétele a GCSP működésének. S bár az elkötelezettség megvan, kétségtelen, hogy csökkent Svájc aktivitása a békepartnerségi programban, aminek a GCSP a részét képezi. Ez nem meglepő, hiszen Svájc fontos partnerei közül sokan csatlakoztak a NATO-hoz, ahová az alpesi ország bizonyára nem fogja követni őket. A siker egyik előfeltétele tehát az, hogy a GCSP tevékenységét donorok széles köre támogassa. Ez részben a szemünk előtt zajlik, amikor a Tanácsban részt vevő államok sora jelentkezik arra, hogy hozzájáruljon szegényebb országok hallgatóinak oktatásához. Dánia, Észtország, Finnország, Litvánia és Magyarország támogatja a résztvevők ösztöndíját. A támogatott országok között vannak a Nyugat-Balkán és a Kaukázus államai, sőt Finnország például az ITC-n résztvevő afgán hallgató ösztöndíját fedezi. A források diverzifikálása ma a GCSP egyik legfontosabb törekvése kell, hogy legyen.

Genfben éppúgy, mint Európa más részein oktatási integráció zajlik, beleértve a felnőttképzést is (*formation continue*). A nemzetközi tanulmányok, valamint a fejlődéstanulmányok intézetét már egybeolvasztották. 2012–2013 körül pedig remélhetőleg megépül a „Béke háza” (*Maison de la Paix*), ahol az előbbi intézet majd a GCSP-vel és a DCAF-fel (*Geneva Centre for the Democratic Control of the Armed Forces*) fog „együtt élni”. Az összeköltöző intézmények mintegy hetven oktatója és kutatója jelentős kapacitást reprezentál. Fölmerül, hogy milyen módon lesz előmozdítható az intézmények teljesítményt javító egymásra hatása. A racionalitás – márpe-

dig a svájciak meglehetősen racionálisak – a megosztottság felszámolására fog ösztönözni.

2006 óta a kilenc hónapos ITC – az ezt választók számára – a genfi egyetem Európa Intézetének akkreditációjával MAS-diplomát (*Master of Advanced Studies*) nyújt azoknak, akik vállalják a külön fáradozást. A bolognai rendszerben ez 60 pontot ér. A fent említett kötelezettségek mellett a hallgatók külön előadás-sorozaton vesznek részt, írásbeli vizsgát tesznek, a többiekénél hosszabb (mintegy 10–12 ezer szó hosszúságú) dolgozatot írnak, amit az Európa Intézet és a GCSP oktatóiból álló vizsgabizottság előtt védenek meg. Az első évben 12-en, a másodikban 19-en vettek részt a programban. 2008–2009-ben pedig jó esély van arra, hogy több mint huszan fognak részt venni rajta az ITC résztvevői és a kifejezetten az MAS-kurzusra beiratkozók közül. Arra a kérdésre nehéz volna válaszolni, mikor jön el a pillanat, amikor az ITC minden résztvevője köteles lesz MAS-tanulmányokat folytatni. Kérdéses továbbá az is, milyen változtatást igényel majd ez az ITC-programban, mert az biztos, hogy színvonalas (és nagyobb terjedelmű) dolgozat írása nehezen kapcsolható össze a több mint 700 tantermi órával. (Az MAS-hez kötelező óraszám hatszáz).

Az biztos, hogy igaza volt annak a finn kollégának, aki a GCSP-nél eltöltött három évet követően arra hívta fel a figyelmet, hogy a világon rengeteg kitűnő politikai elemző kutatóközpont (*think tank*) működik, de színvonalas nemzetközi képzést nyújtó központ jóval kevesebb van. Kérdés, hogy fennmarad-e a GCSP-nek az a hagyománya, amire eredetileg létrejött, vagy enged az ettől eltérítő csábításnak. ■